

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

**Філософський факультет
Кафедра релігієзнавства**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Заступник декана
філософського факультету
Комаха Л.Г.

«___» _____ 201__ року

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
РЕЛІГІЯ І НАУКА: ФОРМИ СУЧАСНОГО ДІАЛОГУ
для студентів**

галузь знань 03 Гуманітарні науки
спеціальність 031 релігієзнавство
освітній рівень бакалавр
освітня програма релігієзнавство
вид дисципліни дисципліна самостійного вибору студентів

Форма навчання	денна
Навчальний рік	<u>2017/2018</u>
Семестр	3
Кількість кредитів ECTS	4
Мова викладання	українська
Форма заключного контролю	залік

Викладач: Пілецький Євген Анатолійович, к. філос. н., асистент

Пролонговано: на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__»__ 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__»__ 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

КИЇВ – 2017

Розробник: Пілецький Євген Анатолійович, к. філос. н., асистент

Затверджено

« _____ » _____ 20__ р.

Зав. кафедри релігієзнавства

_____ (Харьковщенко Є.А.)

Протокол № _____ від « _____ » _____ 20__ р.

Схвалено науково-методичною комісією філософського факультету

Протокол від « _____ » _____ 201__ року № _____

Голова науково-методичної комісії _____ (Маслікова І.І.)

« _____ » _____ 20__ року

ВСТУП

Мета дисципліни – окреслити сутнісні характеристики науково-релігійного діалогу, форми взаємодії представників наукового та релігійного світогляду, розкрити зміст конфлікту та можливих сфер взаємодоповнення науки та релігії; ознайомити студентів зі змістом міждисциплінарного методу при вивченні культурних феноменів на прикладі аналізу конкретно-історичних форм науково-релігійного діалогу.

Вимоги до вибору навчальної дисципліни.

1. До початку вивчення курсу студенти повинен **знати** основні теоретичні засади сучасного релігієзнавства, філософські та наукові концепції релігії.

2. **Вміти** використовувати інформаційні і комунікаційні технології; шукати, обробляти та аналізувати інформації з різних джерел; збирати та інтерпретувати інформацію щодо феноменів та явищ науки й релігії; аналізувати сутність, властивості та інші системні характеристики феномену релігії із застосуванням спеціальних методів релігієзнавства; застосовувати міждисциплінарний підхід при вивченні діалогу науки та релігії.

3. **Володіти елементарними навичками** наукового дослідження та управління інформацією; здатністю до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел; здатністю використання інформаційних і комунікаційних технологій.

Анотація навчальної дисципліни: дисципліна «Релігія і наука: форми сучасного діалогу» належить до переліку дисциплін самостійного вибору студентів та викладається у III семестрі освітнього рівня бакалавр. Навчальна дисципліна знайомить студентів з історією та теорією науково-релігійного діалогу XIX-XXI ст. Визначається предмет, цілі, завдання, теоретичні основи і методології можливості діалогу науки та релігії як форм світогляду. З'ясовуються основні особливості розбіжностей наукового та релігійного знання. Розглядаються історичні форми та види взаємодії науки та релігії. Пояснюється взаємозв'язок між змістом релігійного вчення та його відношенням до наукового знання, і навпаки — відношення наукової дисципліни до релігійних уявлень.

Завдання (навчальні цілі) – надати студентам цілісну систему уявлень про особливості науково-релігійного діалогу та його форми. Розкрити особливості інтерпретації наукових досліджень в світі релігійного знання та елементів релігійного світогляду через призму наукового світогляду; розглянути феномени «віри» та «знання» як невід'ємні елементи пізнання — як у науці, так і в релігії; ознайомити студентів з історією становлення сучасних форм науково-релігійних відносин; сформувати у студентів цілісне уявлення про особливості та зміст науково-релігійного діалогу; розвинути у студентів навичку творчого мислення на основі компаративного аналізу релігійного та наукового підходів до пізнання реальності.

Результати навчання:

В результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація 4. автономність та відповідальність)		Методи викладання і навчання	Методи оцінювання	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
	Знати:			
1.1	особливості порівняльного аналізу науки та релігії;	Лекція, самостійна робота	Письмова контрольна робота	5
1.2	основні підходи до форм взаємодії науки та релігії, спільне та відмінне у релігійному та науковому світогляді;	Лекція, семінар, самостійна робота	Усна доповідь, письмова контрольна робота	5
1.3	основні характеристики релігійного та наукового знання;	Лекція, самостійна робота	Усна доповідь, письмова контрольна робота	10
1.4	Основні характеристики та відмінності концептів «знання» та «віри»;	Лекція, семінар, самостійна робота	Усна доповідь	5
1.5	історію взаємодії релігійного та наукового світоглядів;	Лекція, самостійна робота	Письмова контрольна робота	10
1.6	Загальну характеристику сучасних форм науково-релігійного діалогу.	Лекція, семінари, самостійна робота	Усні доповіді, презентація самостійного дослідження	5
	Вміти:			
2.1	визначати форми науково-релігійного діалогу;	Семінари, самостійна робота	Усні доповіді, презентація самостійного дослідження	5
2.2	визначати суттєві розбіжності наукового та релігійного світоглядів;	Семінар, Самостійна робота	Усні доповіді, презентація самостійного дослідження	10
2.3	визначити роль науково-релігійного діалогу у формуванні суспільних ідеологій;	Семінар, Самостійна робота	презентація самостійного дослідження, письмова контрольна робота	5
2.4	Визначати наукові теорії, дотичні до релігії, та релігійні догмати, дотичні до науки.	Семінар, Самостійна робота	Усні доповіді, дискусії, презентація самостійного дослідження	5
2.5	аналізувати тексти науковців, що досліджували генезу релігійних уявлень та практик;	Семінари, Самостійна робота	Усні доповіді, дискусії, контрольна робота	5
2.6	аналізувати тексти релігійних діячів про взаємодію релігії та науки	Семінар, Самостійна робота	Усні доповіді, презентація самостійного дослідження	5
	комунікація:			
3.1	демонструвати здатність до вільної комунікації мовою навчання	Семінари, самостійна робота	Усні доповіді	5
3.2	використовувати знання іноземних мов для аналізу інформаційних інтернет-ресурсів,	Семінари, самостійна робота	Усні доповіді, дискусії,	5

	читання новітньої релігієзнавчої, релігійної та наукової літератури під час підготовки до семінарських занять та виконанні самостійних робіт		презентація самостійного дослідження	
3.3	презентувати результати проведених релігієзнавчих досліджень та здійсненої самостійної роботи у вигляді доповідей, повідомлень, презентацій, конспектів	Самостійна робота, семінари	Дискусії	5
	автономність та відповідальність:			
4.1	самостійно шукати та критично опрацьовувати літературу з теорії та історії науково-релігійного діалогу, вільно володіти методами обробки, аналізу та синтезу наукової інформації	Самостійна робота	Усні доповіді, дискусії, презентація самостійного дослідження	5
4.2	Працювати в групі під керівництвом, вирішуючи завдання, пов'язанні із аналізом результатів існуючих досліджень, та порівнювати їх із результатами власних проведених досліджень	Семінари, самостійна робота	Усні доповіді, дискусії, презентація самостійного дослідження	5
4.3	приймати самостійні рішення щодо вибору методів та форм власного релігієзнавчого дослідження	Семінари, самостійна робота	Усні доповіді, дискусії, презентація самостійного дослідження	5

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання (необов'язково для вибірових дисциплін)

Результати навчання дисципліни					
Програмні результати навчання	.1	.2	.1	.1	.2

7. Структура курсу: у курсі передбачено 2 змістових частини. Заняття проводяться у вигляді лекцій, семінарів. Завершується дисципліна заліком.

Перший модуль присвячений історії науково-релігійного діалогу (предмет, функції, принципи, форми, конфлікти, спроби взаємодії).

Другий модуль присвячений особливостям сучасного науково-релігійного діалогу (наукові теорії походження релігії, протидія науково-технічному прогресу, взаємна критика, спроби поєднання релігійного та наукового дискурсу).

8. Схема формування оцінки:

Контроль знань здійснюється за системою ECTS, яка передбачає дворівневе оцінювання засвоєного матеріалу, зокрема **оцінювання теоретичної підготовки** – результати навчання (знання 1.1 – 1.6), що складає 40% від загальної оцінки та **оцінювання практичної підготовки** – результати навчання (вміння 2.1-2.6); (комунікація 3.1-3.3); (**автономність та відповідальність** 4.1-4.3), що складає 60% загальної оцінки.

Критерії оцінювання:

1. Усна відповідь:

5 балів – студент у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно та

аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст поставленого завдання, використовуючи обов'язкову та додаткову літературу

4 бали - студент у достатньому обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно його викладає, але може не вистачати аргументації в поясненнях, в основному розкриває зміст поставленого завдання, використовує обов'язкову літературу. Допускаються несуттєві неточності

3 бали – в цілому володіє навчальним матеріалом, але не демонструє глибини знань, не спирається на необхідну навчальну літературу, Має у відповіді суттєві неточності

2 бали – не в повному обсязі володіє матеріалом, фрагментарно та поверхово його викладає, недостатньо розкриває зміст поставлених питань. Має суттєві помилки у відповіді

2. Доповнення / дискусія:

3 бали – доповнення змістовне, ґрунтовне, конструктивно доповнює обговорення теми,

2 бали – доповнення змістовне

1 бал – доповнення містить інформацію, що суттєво не розширює дискусію

3. Самостійна робота, підсумкова письмова робота:

20-16 балів студент у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст поставленого завдання, правильно інтерпретує отримані результати, використовує обов'язкову та додаткову літературу, демонструє самостійність, достовірність, незаангажованість проведеного дослідження / письмової роботи

15-11 балів - студент у достатньому обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно його викладає, але може не вистачати аргументації в поясненнях, в основному розкриває зміст поставленого завдання, використовує обов'язкову літературу, демонструє самостійність та достовірність проведеного дослідження / письмової роботи. Допускаються несуттєві неточності

10-6 балів - в цілому володіє навчальним матеріалом, але не демонструє глибини знань, самостійності у вирішенні поставлених завдань, не спирається на необхідну навчальну літературу, робота містить суттєві неточності

5-0 балів - не в повному обсязі володіє матеріалом, фрагментарно та поверхово його викладає, недостатньо розкриває зміст поставлених питань. Має суттєві помилки в роботі. Демонструє не самостійність у виконанні завдань

Семестрову кількість балів формують бали, отримані студентом у процесі засвоєння матеріалу з усіх двох частин та виконання самостійних робіт

Оцінювання за формами контролю:

Види робіт		Семестрова кількість балів	
		Min – 48 бали	Max – 80 балів
Усна відповідь ¹	Протягом семестру	«3» x 6 = 18	«5» x 5 = 25
Доповнення	Протягом семестру	«1» x 6 = 6	«3» x 5 = 15
Самостійна індивідуальна робота ²	Підготовка доповіді за темою «Наука і релігія Нового часу: від конфлікту до прийняття» (перша половина семестру)	«12» x 1 = 12	«20» x 1 = 20
	Підготовка доповіді на тему «Новий атеїзм та його богословська критика» (друга половина семестру)	«12» x 1 = 12	«20» x 1 = 20
Підсумкова контрольна робота	У кінці семестру	«12» x 1 = 12	«20» x 1 = 20

у разі відсутності студента на семінарському занятті, розглянуті на семінарі питання відпрацьовуються у письмовій формі. Загальна кількість балів за аудиторну роботу складає 50% від семестрової кількості балів

² Загальна кількість балів за самостійну індивідуальну роботу складає 50% від семестрової кількості балів, тобто мін. – 24 бали, максимум – 40 балів

Підсумкове оцінювання у формі заліку: підсумкова кількість балів з дисципліни (максимум 100 балів), яка визначається як сума (проста або зважена) балів за систематичну роботу впродовж семестру. Залік виставляється за результатами роботи студента впродовж усього семестру. Таким чином, підсумкова оцінка складається із суми семестрової кількості балів та підсумкової контрольної роботи

При простому розрахунку отримуємо:

	Семестрова кількість балів	ПКР (підсумкова контрольна робота)/залік	Підсумкова оцінка
<i>Мінімум</i>	48	12	60
Максимум	80	20	100

Шкала відповідності:

Відмінно / Excellent	90-100
Добре / Good	75-89
Задовільно / Satisfactory	60-74
Незадовільно / Fail	0-59
Зараховано / Passed	60-100
Не зараховано / Fail	0-59

**СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ І СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ**

№ п/п	Назва лекції	Кількість годин		
		лекції	семінари	С/Р
Змістовий модуль 1 «Історія науково-релігійного діалогу»				
1	Місце дисципліни «Наука і релігія» в системі гуманітарного знання: мета і завдання курсу	2	2	2
2	Наука та релігія: введення до проблематики діалогу	2	2	2
3	Типологія відносин науки і релігії	2	2	2
4	Антична натурфілософія та релігія	2	2	2
5	Наука (натурфілософія) та релігія в добу Середньовіччя	2	2	2
6	Наука Нового часу, НТП та релігійна реакція	2	2	2
7	XIX століття: природничі науки, пояснювальне релігієзнавство та релігійна картина світу	2	2	2
	Самостійна робота: підготовка доповіді на тему «Наука і релігія Нового часу: від конфлікту до прийняття»			16
Змістовий модуль 2 «Особливості сучасного науково-релігійного діалогу»				
9	Природознавство XX століття та формування сучасної наукової картини світу	2	2	2
10	Релігійна і наукова картини світу	2	2	2
11	«Віра» та «знання»	2	2	2
12	Істина та світогляд	2	2	2
13	Сучасна фізика та релігійне знання	2	2	2
14	Сучасна біологія та релігійне знання	2	2	2
15	Сучасні гуманітарні науки та релігійне знання	2	4	2
18	Самостійна робота: підготовка доповіді на тему «Новий атеїзм та його богословська критика».			16
19	Підсумкова контрольна робота	2		
	ВСЬОГО	30	30	60

Загальний обсяг 120 год., в тому числі:

Лекцій – 30 год. Семінари – 30 год. Самостійна робота - 60 год.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

Основна:

1. Альпер М. Бог и мозг: научное объяснение Бога, религиозности и духовности: пер. с англ. - М.: Эксмо, 2014. - 443 с.
2. Ахундов М.Д., Баженов Л.Б. Научное и религиозное мировоззрение в системе культуры. (Опыт полемики) // Физика в системе культуры. - М., 1996. - С.197-215.
3. Багдасарян В.Э., Сулакшин С.С. Религиозное и научное познание. – М.: Научн. эксперт, 2013.
4. Барбур И. Религия и наука: история и современность / Барбур И. ; пер. с англ. А. Федорчука. – М. : Библейско-богословский институт св. апостола Андрея, 2000.
5. Боровикова Л.С. Наука, философия, религия: коллизии взаимодействия // Теология и религиоведение: сб. ст. Вып.2. - Барнаул: Изд-во Алт. ун-та, 2007. - С.11-15.
6. Брук Джон Хедли. Наука и религия: историческая перспектива. - М.: Библейско-Богословский институт св. Апостола Андрея, 2004.
7. Вернадський В. І. Наукова думка як планетне явище / Вернадський В. І. // Вибрані праці ; переклад М. І. Кратка. – К. : Наукова думка, 2005. – С. 100-266.
8. Волков М.П., Богданова В.И. Философия и религия: основные направления диалога // Вестн. УлГТУ. - 2006. - N 2(34). - С.16-19.

Додаткова:

1. Гайденок П.П. Христианство и генезис новоевропейского естествознания // Наука и религия. Междисциплинарный и кросс-культурный подход: науч. тр. / Ин-т философии РАН. - М.: Канон+, 2006. - С.79-119.
2. Катасонов В.Н. Христианство, наука, культура. – М.: ПСТГУ, 2005.
3. Капица С. К диалогу науки и религии // В мире науки. - 2007. - N 10. – С. 3-4.
4. Кашеев, С. И. Концепции современного естествознания: учебное пособие. – Саратов: Ай Пи Эр Медиа, 2012. –106 с.
5. Кимелев Ю.А., Поляков Н.Л. Наука и религия: историко-культурный очерк. - М.: Наука, 1988.
6. Клягин Н.В. Современная научная картина мира. – М.: Логос, 2007. – 265 с.
7. Лосев А.Ф. Философия. Мифология. Культура. - М.: Политиздат, 1991.
8. Любищев А. А. Наука и религия / Отв.ред.и сост.Р.Г.Баранцев СПб.: Алетейя, 2000.

9. Ляпустин А.Г. Вера и знание. Научное и вненаучное знание // Очерки по истории и философии науки: сб. ст. Вып.1. - М.: Полиграф-Информ, 2009. - С.128-141.
10. Малиновский Б. Магия, наука и религия: Пер. с англ. - М.: Рефл-бук, 1998.
11. Маркова Л.А. Наука и религия: проблемы границы. - СПб.: Алетейя, 2000.
12. Наука и квазинаука / В.М. Найдыш, Е.Н. Гнатик, В.Н. Данилов, А.В. Каравашкин. - М.: Альфа-М, 2008. - 320 с.
13. Наука и религия. Междисциплинарный и кросс-культурный подход. Науч. тр. / Под ред. И.Т. Касавина. - М.: Канон+, 2006. - 472 с.
14. Полкинхорн Д. Наука и богословие. Библио-богосл. ин-т св. ап. Андрея. М.: 2004.
15. Розин В.М. Демаркация науки и религии: Анализ учения и творчества Эмануэля Сведенборга. - М.: Изд-во ЛКИ, 2007. - 168 с.
16. Семенов В.С. Наука и религия: взаимоотношения, противоборство, перспективы // Вопр. философии. - 2006. - № 6. - С.73-88.
17. Степин В.С. Теоретическое знание. – М., 2000.
18. Фейерабенд П. Избранные труды по методологии науки. - М., 1986. - 608 с.
19. Чичерин Б.Н. Наука и религия. - М.: Республика, 1999. - 495 с. - (Библиотека: Религия. Культура. Наука).
20. Шахнович М.И. Первобытная мифология и философия. Предыстория философии. - Л., 1971 – 344 с.
21. Шашкова Л.О. Діалог науки і релігії в культурно-історичному контексті. Монографія. – Київ: Видавничий дім «Професіонал», 2011. – 176 с.